№ 119 Հինգշաբթի Հոկտեմբերի 22 1887 Հինգշաբթի Հոկտեմբերի 22 № 119

ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 7 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հրէական խնդիրը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ս. Պետերբուրգից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Պանդուխտը.

ՀՐԷԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

—

„Մշակի" № 116-ի առաջնորդողը մենք վերջացրինք այն խօսքերով, թէ տեսնելով հրէաների մարդատեաց և աշխարհատեաց բնաւորութիւնը, „հակա-հրէականները այն եզրակացութեանն են գալիս, որ հարկաւոր չէ, նոյն իսկ վտանգաւոր և վնասակար է հրէաներին երկրի միւս քաղաքացիների հետ հաւասար մարդկային իրաւունքներ շնորհել":

Անուրանալի է, որ հրէական տարրի մէջ, հրէական ամբողջ կուլտուրայի մէջ՝ կայ մարդատեաց բնաւորութիւն, կայ աշխարհատեաց հայեացք երկրագնտիս բոլոր մնացած ազգերի, ցեղերի, քաղաքակրթութիւնների վերաբերմամբ։ Դեռ ամենահին ժամանակներում հրէաների մէջ, իրանց նեղհայեաց կրօնական ուսման, իրանց ինքնուրոյն և բացառական քաղաքակրթութեան շնորհով, գոյութիւն ունէր միշտ այն համոզմունքը, թէ հրէաները մի ընտրեալ ժողովուրդ են ամբողջ մարդկութեան մէջ, թէ իրանք Աստուծուց սիրված ազգ են, իսկ մնացած ազգերը Աստուծու շնորհից զրկված ցեղեր են։ Ու մի ազգ [illegible] երեսին այն աստիճան ինքնահաւան, անձնապաշտ չէ եղել երբէք, որքան հրէաները իրանց քաղաքական անկախութեան ժամանակ. երբէք մի տիրող ազգ այն աստիճան բռնութեամբ, սրի և կրակի միջոցով չէ հալածել իր ձեռքով նուաճած փոքրիկ ազգերին, ամբողջ ցեղերը բնաջինջ անելով, որքան այդ արել են հրէաները իրանց քաղաքական անկախութեան և ոյժի ժամանակ։ Հրէան հաւատացած լինելով թէ իր կրօնը բոլորից բարձր է, թէ իր ցեղական յատկութիւնները, իր հնադարեան քաղաքականութիւնը մարդկային զարգացման կատարելատիպն են, թէ ինքն Աստուծու ազգն է, ընտրեալ ժողովուրդն է,—ամենահին ժամանակներից մինչև մեր օրերը ամենամեծ արհամարհանքով նայում է մարդկային բոլոր միւս ցեղերի, ազգերի, կրօնների և քաղաքակրթութիւնների վրա։ Արհամարհելով և իրան թշնամի, իրանից ստոր համարելով այն ցեղերի կուլտուրան, որոնց շրջանում ապրում է հրէան, նա յանցանք էլ չէ համարում, կարողութեան չափ ճնշել, հարստահարել իրան շրջապատող օտար տարրերը։

Եւ որքան դարերի ընթացքում զրկում էին հրէաներին մարդկային իրաւունքներից, քաղաքացիական արտօնութիւններից, այնքան հրէաները աւելի և աւելի էին համոզվում որ քաղաքակիրթ աշխարհը վախենում, սարսափում է իրանց ոյժի, իրանց կրօնական հայեացքների, իրանց խելքի և ընդունակութեան, իրանց հնադարեան բարձր քաղաքակրթութեան առջև...

Հրէական քաղաքակրթութիւնը, շնորհով մովսիսական կրօնի հրէայի վրա ունեցած նեղհայեաց բարոյական կրթութեան, մնացել է քարացած, մնացել է անշարժ, անընդունակ է յայտնվել որ և է ամենաաննշան առաջադիմութեան.... Հրէան միայն այն ժամանակ անում է որ և է առաջադիմութիւն, երբ մասամբ գոնէ, շրջապատող տարրերի ազդեցութեան տակ, հրաժարվում է մովսիսական սահմանափակ, նեղհայեաց և մարդատեաց աշխարհահայեցողութիւնից.... Ուրեմն, այդ նպատակին հասնելու համար հարկաւոր է ցանկանալ, որ հրէան ձուլվի այն տարրերի հետ, որոնց մէջ ինքն ապրում է, լուծվի այն քաղաքակրթութեան մէջ, որ քրիստոնէական փարդապետութեան մարդասէր և կոսմոպոլիտ սկզբունքներով սնված լինելով, անհամեմատ աւելի բարձր է, քան մովսիսական մարդատեաց և աշխարհատեաց կրօնական հողի վրա սնված հնադարեան և անշարժ քաղաքակրթութիւնը։ Մովսիսական կրօնի ոգով զարգացած կուլտուրան այն յատկութիւնն ունի, որ նա անշարժ, ինքնահաւան, անձնապաշտ աշխարհատեաց է և կատարելապէս անընդունակ է որ և է առաջադիմութեան։ Քրիստոնէական քաղաքակրթութիւնը, ընդհակառակն, այն առաւելութիւնն ունի, որ նա միշտ և յաւիտեան ընդունակ է առաջադիմելու, փոփոխվելու, կատարելագործվելու....

Քրիստոնեան կարող է առաջադիմել, կատարելագործվել, մնալով քրիստոնեայ, այն ինչ հրէան, ինչպէս և մահմետականը, կամ պէտք է մնան հրէայ և մահմետական, կամ ժամանակակից քաղաքակրթութեան առաջին-նշոյլները իւրացնելուն պէս՝ պէտք է սկզբունքով և իրանց համոզմունքներով դադարեն հրէայ կամ մահմէտական լինելուց, եթէ ոչ բացարձակապէս, գոնէ իրանց սրտի խորքում ուրանան հրէութիւնը և մահմէտականութիւնը։

Ուրեմն ինչպէս անել հրէային եւրոպական մարդասէր և առաջադէմ քաղաքակրթութիւնը անկեղծ կերպով ընդունել տալու համար.... Զրկելով նրան ամեն մարդկային, քաղաքացիական իրաւունքներից մենք նրան աւելի ենք կատաղեցնում, աւելի ֆանատիկոս, աւելի մարդատեաց դարձնում, աւելի ենք հեռացնում մեզանից, աւելի ենք դնում նրան բացառական դիրքի մէջ և անհրաժեշտ դրութիւն նրա համար ստեղծելով, անդիտակցաբար դրդում ենք նրան դէպի ամեն տեսակ հարստահարութիւններ և [illegible]...

Քրիստոնէական ոգով սնված քաղաքակրթութիւնը զրկելով հրէային ամեն իրաւունքներից՝ դրանով ցոյց է տալիս, խոստովանվում է, որ ինքն այնքան թոյլ է զգում իրան, որ վախենում է հրէական տարրին հաւասար իրաւունքներ շնորհելուց, այլ նա իր առաւելութիւնը զգալով, ընդհակառակն, պէտք է, հաւասարեցնելով հրէայի իրաւունքները քրիստոնեայ տարրերի իրաւունքների հետ, դրանով բարոյապէս ճանապարհ բաց անի քրիստոնեայ քաղաքակրթութեանը՝ յաղթող հանդիսանալու հրէական սահմանափակ, աշխարհատեաց, անշարժ, եսական հակամարդկային, մովսիսականութեան և Տալմուդի նեղհայեաց գաղափարների վրա։

Միայն լուծելով հրէային ժամանակակից քաղաքակրթութեան մէջ, կարելի է նրան նոյն քաղաքակրթութեան համար անվնաս և նոյն իսկ օգտակար դարձնելու։ Իսկ այդ նպատակին, այսինքն հրէային կատարելապէս լուծելու միւս տարրերի մէջ, կարելի է հասնել ոչ թէ հալածելով հրէային և զրկելով նրան մարդկային իրաւունքներից, այլ հաւասարացնելով նրան իր իրաւունքներում միւս քաղաքացիների հետ։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

—

9 հոկտեմբերի

Շտապում եմ հաղորդել ձեր լրագրին Պետերբուրգի հայոց հասարակութեան կենսական խնդրի մասին մի տեղեկութիւն։ Ամսիս 7-ին մեր ամբողջ ժողովրդի սրտանց սիրեցեալ և անկեղծօրէն յարգեալ դերապատիւ Խորէն հայր ծ. վարդ. Ստեփանէ թողեց Պետերբուրգ և գնաց Էջմիածին, ս. Սինօդից հրաման ստանալով։ Պետերբուրգի հայերս, առանց չափազանցութիւն անելու, քաղաքում անխոնջ և անդադար աշխատում էր. դըժուար է նամակներով յայտնել տուած նրա բազմակողմանի օգուտները, նրա եկեղեցական հիանալի բարեկարգութիւնը և կարգապահութիւնը, նրա հոգեբուղխ և ոգևորող քարոզները, նրա արդիւնաբեր դասատուութիւնը, նրա մարդասիրական և հայասիրական զանազան առաջարկութիւնները և կարգադրութիւնները, նրա օգտաւէտ ազդեցութիւնները, քրիստոնէական և ազգա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԱՆԴՈՒԽՏԸ

X

Ուխտել էի առաջի Աստուծոյ, եթէ երեխաներից մի լաւ լուր ստանամ, Սահակի համար շոր առնեմ։ Զասէք թէ Սարգիսն, ուրեմն, շատ հարստացել է, որ ուրիշի հոգսն է քաշում. զաւակներիս մասին այնքան մտքով տանջվում էի, որ եթէ մէկը գար ու ասէր թէ բոլորը ողջ և առողջ են, ուրիշ ճար չը լինէր՝ շորերս կը հանէի նրան կը պարգևէի։

Մի օր լսեցինք թէ զափանցի Մկրտիչը մեռել է։ Մեր նմաններից մէկը չը կար, որ լսէր ու չափսոսար։ Պատճառն այն չէր, որ մշակ մարդ Բաքուում շատ քիչ է մեռնում։ Ո՛չ։ Ղարաբաղից ու Զանգեզուրից քանի քանի մարդ այստեղի նաւթոտ ու աղի հողը քաշած կը լինի դէպի իրան ու կուլ տուած, հաշիւ ու համար չը կայ։ Բայց այս խեղճ մշակին ուրիշ տեսակ մահով էր մեռել։ Ինքը զափանցի էր. վաղուց ինքը եկել էր Բաքու հերիք չէր, տունն էլ էր բերել։ Օրը ցերեկով նստած է լինում քարվանսարայի դռնեկի մօտ. որտեղից որ է մի թուրքի ֆուրգոն վազեվազ ներս մտնելիս տակովն է անում խեղճին՝ ճզմում, ոսկորները աղբի մէջ տրորում։ Մի խօսք խօսելու էլ ժամանակ չէ մնացել, շունչը կտրած տունն են տանում։ Այդ ցաւը սրտներս էր ընկել. գնացինք որ տանենք, թաղենք։

Ողորմած Աստուած, ինչեր ասես չէ տեսնում օտարականի աչքը։ Մի հին, քանդված տանն էր կենում Մկրտիչը։ Զորս կողմի հարևանները թուրքեր էին։ Տունը եթէ կրակ տայիր, շորի կտոր չէր այրվի։ Երկու բոբիկ աղջիկ երեխաներ և մի խեղճ մայր տունը գլխներն էին առել, լաց էին լինում, ինչպէս էին լաց լինում.... ո՞վ է այնքան լեզու որ պատմի։ Գլխներիս կրակ թափվեց։ Ես էլ լաց եղայ։ Յիշում էի երեխաներիս, ո՞վ գիտէ նրանք էլ ինձ մեռած կարծելով այդպէս շատ են լացել։ Մարդագլուխ մի մի մանէթ դրինք, քահանայ կանչեցինք, տարանք Մկրտչին հողին յանձնեցինք։ Այդ օրը կասես Բաքուն գըլխիս փուլ էր եկել։ Միտքս միշտ խեղճ Մկրտիչը չէր. միզանից ամեն մէկը եթէ այսպէս մեռնի, անծանօթ օտարներ ծիծաղելով կը տանեն, հողը կը դցեն, ու գերեզմանի տեղը կը մոռացվի, ոչ խունկ կը ծխվի սրտի վրա, ոչ մի վայ կը լսվի.... աչքից ընկած, մենակ, անօգնական զարիբի գերեզման.... Օ՛հ....

Թաղումից յետ դառանք, միասին խորհուրդ արինք, որ Մկրտչի ընտանիքի հոգսն էլ քաշենք։ Աստուած հարիւր բարի տայ մեր ղարաբաղցի հարուստներին գոնէ մեռածի համար ցաւում են. դրանցից մէկը երեսուն մանէթ տուեց, որ երեխաներին իրանց երկիրն ուղարկենք։ Հարիւր բարի եմ ասում, աւել չեմ ասում, որովհետև մեր այդ հարուստները եթէ խեղճ Մկրտչին կենդանի ժամանակ օգնած լինէին, տուն ուղարկած, եթէ թողած չը լինէին, որ քարաւանսարայի դրանը նստի հացի համար, այդ ժամանակ ոչ թէ հարիւր, այլ հազար, տասն հազար բարիք որ տար Աստուած, էլի քիչ էր։ Սիրտս ասում էր որ եթէ Մկրտիչն իր երկրում մեռնէր, այսքան շատ ցաւ չէր թողնի։ Այնտեղ կամ ընկեր, հարևան, տուն, տեղ, կայ ազգական ու բարեկամ։ Հողը, քարը, թուփը բարեկամ էին։ Իսկ այստեղ։ Ում հետ ուղարկենք այս անտէր որբերին, ո՞վ է այն բարեհոգի մարդը, որ առաջ կանգնի, ձեռքը դնի սրտին, ասէ՝ դրանց խնամքը իմ շլինքիս։

XI

Նամակ վերջապէս ստացայ, փողը տեղ էր հասել։ Ուխտս ուխտ էր, Սահակի համար երեք մանէթ տուի, մի հասարակ, քիչ մաշված սերտուկ առայ։ Խեղճը որքան ուրախացաւ։ Սադոյը ինձ օրհնում էր։

Բայց զարմանքն այս էր, Սահակը երկու օր կորաւ, չերևաց, երրորդ իրիկունն եկայ տեսայ վերևում նստած էր էլի առաջվայ շորերի մէջ։ Հարցրի, հարցմունքիս պատասխանից թէ ախտսում է նորը հագնել, պահում է, ես էլ հաւատացի։

Նստած խօսում էինք. խաղացողները իրանց թուղթն էին խաղում։ Մէկ էլ լսեցի, որ ներքևում մէկը հարցնում է Սադոյից թէ ո՞րտեղ է Սահակը։ Այդ ձայնը որ լսեցին խաղացողները, թղթերը թաքցրին շորերի տակ, ճրագը հանգցրին։ Սադոյը կանչեց Սահակին. սա գնաց։ Այդ ժամանակ իմացայ, որ նրան ուզողը պօլիցիայի եասավուլն էր։ Նա հայհոյեց Սահակին, դեռ մի քանի անգամ էլ խփեց, քարշ տալով տարաւ։ Ես չը գիտէի թէ ինչ ասեմ։

—Զը զարմանաս, ասեց խաղացողներից մէկը.—առաջին անգամը չէ։

—Բանտատուն ծնվել է, բանտում էլ կը մեռնի, ասեց մի ուրիշը.—տեսնես էլ ում ջիբն է կտրել։

Ճրագն էլի վառեցին, թղթերն առաջ քաշեցին։ Ես կարծում էի թէ երազի մէջ եմ լսում այդ խօսքերը։ Ափսոս իմ երեք րուբլին, լաւ չէր լինի մի թուրքի տուած լինէի, քան թէ այդպիսի չարին։ Հիմա այդ հասկնում որ այդպէս է, յետոյ ինչ կը լինի։ Գնացի Սադոյի մօտ։ «Սադոյ, քո տունը չը ծակվի, սա ինչ բան է»։ Նա էլ ըսկսեց այնպիսի բաներ պատմել այդ լակոտի մասին, որ ես ասացի մտքումս, «դէհ, ինչ անենք, համարենք թէ երեք մանէթը երեխաներիս գլխովը շուռ եմ տուել, դէն գցել։ Թող տանի։ Բայց թող մէկ էլ աչքիս չերևայ»։ Վեր ելայ վերև, անկողինս տարածեցի ու, ինչպէս միշտ, կուչ եկած պառկեցի։

Քունս առանց այն էլ չէր տանում։ Ամեն իրիկուն որ անկողին էի մտնում, մի կամ երկու ժամ աչքս փակել չէի կարողանում։ Կեղտոտ շորերիս մէջ ողջ մարմինս կրակ էր ընկնում, այրվում, երկու ձեռքով որքան քորում էի, սիրտըս չէր հովանում։ Մեր վերնատունը պատուհան էլ չունէր, որ ցերեկով տեսնէի թէ ինչ դրութեան մէջ է անկողինս. ցերեկը ինչքան լուս որ գալիս էր խանութից, բաւական չէր միմեանց լաւ տեսնելու համար։ Բայց այսքան մարդիկ որ հաւաքվում էին այս փոքրիկ տեղը, ցեխ էին բերում ոտներով, նստոտում էին ինչպէս կարողանում էին, քնում էին, վեր էին կենում, էլ այստեղ ինչ զարմանալու բան, որ Սադոյի տունը կեղտոտ էր։

Միտք արի որ այստեղից փոխվեմ ուրիշ տեղ ապրեմ։ Բայց որտեղ որ գնացի, ամեն տեղ մեզ նման տեսայ, դեռ էլ վատ տեղեր տեսայ։ Մի երկու տեղ քիչ լաւ սենեակներ կային, այդտեղ ապրելու համար ամսական հինգ, վեց մանէթ էին ուզում։ Այդքան փող որտեղից տայի։ Սադոյն ինձանից ամիսն առնում էր մանէթ ու կէս, դա էլ շատ էր երևում աչքիս։

XII

Հա՛, ասացի որ պառկած էի։ Միտքս ինձանից հեռու էր գնացել. չէի էլ իմանում թէ ինչ են

յին գաղափարներ սերմանելով ընտանիքների մէջ, հիւսիսացեալ հայերիս Նրա ջերմ յորդորներով միացնելը, երիտասարդներին մխիթարութիւն և քաջալերութիւն լինելը, միանգամայն ամենքի համար՝ մեծերին թէ փոքրերին Նրա հրապուրելի, յարգելի և սիրելի հայր և բարեկամ լինելը անհնարին է նկարագրել Նամակով այդ բոլորը: Կիրակի օրերը ով կարող էր ճանաչել հայոց եկեղեցին առաջ տեսնողներից: Մանուկներ, երիտասարդներ, զինուորականներ, վաճառականներ, կանայք, աստիճանաւորներ շտապում էին եկեղեցի, կարգ, կանոն, երգ ու քարոզ տեսնելու և լսելու: Քանի քանի այլազգաւններ գալիս էին տեսնելու Հ. Խորէնին եկեղեցում: Կիրակի օրերը Պետերբուրգի հայերիս համար մեծ տօներին էին նմանում: Եւ այս ամենից յանկարծ լսեցինք թէ պիտի զրկվենք: Հասկանալի է, թէ ամբողջ ժողովուրդը սուգի մէջ մտաւ: Շաբաթ օր, ամսիս 3-ին լսեցինք թէ մեր սիրեցեալ հովիւը գնում է և կիրակի օր խռնուած եկեղեցին լսեց Նրա աքանչելի հրաժարական ողջոյնը և օրհնութիւնը: Բաւական էր այդ ժամանակ մի հայեացք ձգել հաւաքված ժողովրդի վրա, որ հասկանալ, թէ որքան մեծ է սէրը այդ ժողովրդի դէպի իր հովիւը. շատերը լալիս էին, արտասուքներ թափվեցան Պետերբուրգի հայերի աչքերից մի հայ վարդապետի մեկնվելու պատճառով.... և ոչ միայն մանուկների և կանանց, այլ և տղամարդիկների աչքերից.... Պատարագից յետոյ անմիջապէս գումար ժողովվեցաւ վեհ. կաթողիկոսին հեռագրական աղերսանք ուղարկելու և չը զրկելու մեզ մեր սրտանց յարգված և սիրված հովւից: Եւ երբ ժողովուրդ ուսանողները, խորհրդի անդամներ լցվեցան Հ. Խորէնի բնակարանում, Հ. Խորէնը թախանձելով խնդրեց չուղարկել ոչինչ հեռագիր: Հրաման ստացվել էր և նա պիտի գնար և գնաց: Ամբողջապէս եկեղեցական խորհուրդը առանձին միաձայնութեամբ և ժողովուրդն առանձին խընդիրքներ ուղարկեցին Սինօդին և վեհ. կաթողիկոսին կրկին յայտնելով Հ. Խորէն վարդապետի բազմարդիւն գործունէութիւնը և այն մեծամեծ օգուտները, որ ունեն տեղիս հայերը Նրա այստեղ լինելուց, աղերսելով, թէ որքան կարելի է շուտ վերադարձնեն Հ. Խորէնին Պետերբուրգ, տեղնելու համար: Պետերբուրգի հայերս մինչև օրս ունեցած չենք և դժուար թէ կարող ենք ունենալ գոնէ մօտակայ ապագայում Հ. Խորէն վարդապետի նման հոգևոր հովիւ: Այստեղի հասարակութիւնը շատ չէր ճանաչում Հ. Խորէնին նախ քան Նրա Պետերբուրգ գալը. իսկ ամսում Նրա ջերմեռանդ և անձնուէր գործունէութիւնը տեսանք, Նրա կենդանացնող քարոզները լսեցինք, սիրեցինք և այժմս չէինք կամենում Նրանից զրկվել: Ուրիշ քաղաքներում կարող են շատերը հովւել, բայց Պետերբուրգի համար նոյն ինքն վեհ. կաթողիկոսը բարեհաճել էր մեր եկեղեցական խորհրդին գրելու անցեալ տարի թէ նա միմիայն Հ. Խորէն վարդապետին է յարմար գտնում Պետերբուրգի համար: Մենք այն ժամանակ այդ մի վարդապետին այսքան չէինք ճանաչում, բայց յարգանքով ընդունեցինք: Իսկ այժմ քաջ ճանաչեցինք և աղերսում ենք վեհ. կաթողիկոսին չը զրկել մեզ համար միակ յարմարաւոր գտնված վարդապետից: Ժողովուրդը անհամբեր սպասում է վեհ. կաթողիկոսի բարեհաճ վճռին:

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԹԷԼԱՒԻՑ մեզ գրում են, որ հոկտեմբերի 12-ին այդտեղ վախճանվեցաւ Եսայի աւագ քահանայ Մամացեանց, որը 100 տարեկանից աւելի էր և արդէն 72 տարի էր անցել Նրա քահանայ ձեռնադրելուց:

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են, որ այս օրերս այրվեցաւ պ. Մարտիրոսեանի ընտիր յատկութիւն ունեցող օծանելիք պատրաստող գործարանը: Այրվեց և Պապեանի հարևան գործարանը, որը նոյնպէս այրվեցաւ: Առաջին գործարանատիրոջ վնասը համնում է 25 հազար րուբլու, իսկ երկրորդինը 15 հազարի:

—

Ինչպէս մեզ գրում են ԲԱԹՈՒՄԻՑ, որ այդտեղ նորեկ ուսուցիչ պ. Տէր-Պետրոսեանի նախաձեռնութեամբ կազմվում է թատերասէրների մի խումբ, որ այս ձմեռվայ ընթացքում մտադիր է ներկայացումներ տալ յօգուտ ուսումնարանի և ուրիշ բարեգործական նպատակների: Ուսումնարանի հոգաբարձութիւնը իր կողմից մեծ համակրութեամբ է վերաբերվում դէպի այդ գործը և խոստացել է իր ձեռքից եկած աջակցութիւնը չը խնայել թատրօնական ներկայացումների աջողվելուն:

—

[illegible] Նոր ռուսաց «Каспій» լրագիրը դադարել է հրատարակվելուց, խմբագրի և հրատարակչի մէջ եղած տարաձայնութիւնների պատճառով:

—

Մեզ գրում են ԹԷԼԱՒԻՑ որ Ալազանի գետի փայտեայ կամուրջը այնքան մնասված է, որ Նըրա վրայով վտանգաւոր է անցնել նաև ոտով: Ճանապարհորդը րօպէից րօպէ սպասում է որ ահա կամուրջը կը քանդվի և ինքն իր ձիով կամ կառքով պիտի խորասուզվի ջրի անդունդը: Մեր Թղթակիցը իր կողմից աւելացնում է, որ վերջապէս ժամանակ է այդ կամուրջի վերաշինութեան վրա ուշադրութիւն դարձնել:

—

ԴՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են, որ հոկտեմբերի 1-ից սկսած գրեթէ անընդհատ անձրևներ են գալիս Դուբայում, և եղանակը շատ ցուրտ է. սարերը արդէն ծածկվել են ձիւնով: Թղթակիցը գրում է որ այս տարի կենսական պիտոյքները Դուբայի կողմերում առատ են և էժան. ցորենի պուդը արժէ այդտեղ 50 կօպէկ, գարու պուդը 30 կօպէկ, բրինձը 1 րուբլի, խւղը 8 րուբլի: Միսն էլ թանգ չէ. ոչխարի մսի ֆունտը 7 կօպ., տաւարինը 6 կօպէկ: Խնձորը և տանձը ծախվում են 35—40 կօպէկ պուդը:

—

ԴՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են հետևեալը: «Հոկտեմբերի 16-ին գիշերը, անյայտ աւազակներ քաղաքի կենտրօնում գտնված մի խանութի ետևի սենեակի պատը քանդելով, մտել են խանութը և կողոպտել ինչ որ կարողացել են: Ասում են որ աւազակների տարած թէ ապրանքը և թէ պատրաստի դրամը համնում է 1,800 րուբլ գումարի: Տարել են նոյնպէս երկու հատ 2-որդ փոխառութեան տոմսակներ:»

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են, որ Ձէյթունի հրկիզեալների օգտին այդտեղի հայերը հանգանակեցին իրանց մէջ 1664 րուբլի և այդ գումարը ուղարկեցին Կ. Պօլիս:

—

Ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, Բագվում հրատարակվող «Бакинскія Извѣстія» նաւթային արդիւնագործութեան նուիրված շաբաթաթերթի խմբագիր հրատարակիչ պ. Վ. Ներուչօվ իրաւունք է ստացել նեքին գործերի մինիստրից վերոյիշեալ շաբաթաթերթի տեղ հրատարակել մի ուրիշ շաբաթաթերթ «Бакинскій торгово-промышленный Листокъ» անունով: Այս կը լինի մի թերթ, որ կը ծանօթացնի իր ընթերցողներին տեղական առևտրի և արդիւնագոր- [illegible]

—

Խաչագողները երբէք չեն պակասում մեր գըլխից: Մի խաչագողի հետ գործ ունէր Պետերբուրգի նահանգական դատարանը հոկտեմբերի 12-ին և 13-ին: Մեղադրվում էր Նախիջևանի գաւառի բնակիչ Վարդան Մամիկոնեան անունով մէկը: Այս պարոնը իրան հարուստ և մեծատուն ընտանիքից ցոյց տալով, կարողացել էր զանազան անձերից ապրանքներ և փող առնել: Ոմն դերձակ Բինդորֆէից նա կարողացել էր մօտ 8,000 րուբլի դլէլ: Դատաստանական քննութիւնից երևացել էր, որ այդ Վարդան Մամիկոնեան (ինչպիսի անուններ են սրբապղծվում) մտել էր 10 րուբլի ռոճիկով գործակատար մի գինեվաճառի մօտ, յետոյ ախոռապան էր եղել, յետոյ ծանօթացել էր մի քանի հասակաւոր կանանց հետ և այդ ժամանակվանից նրա քսակում սկսում են փողեր երևալ, ծախում է ինչ որ դեղեր և այլն: Ծանօթներին ցոյց է տալիս զանազան դրքոյկներ, որոնց մէջ խօսվում է Վարդան Մամիկոնեանի մասին, երևի դրանով նա ուզում էր ցոյց տալ, որ ծագում ունի Վարդանից: Պարոնի աֆերիստութիւններին դատաստանը գոնէ առժամանակ վերջ դրեց: Երդուեալ դատաւորները նրան մեղաւոր ճանաչեցին զանազան խարդախութիւնների և խաբեբայութիւնների մէջ և դատաստանը վճռեց՝ խլելով նըրանից բոլոր իրաւունքները, ուղարկել երկու տարով կալանաւորների ուղղիչ բաժանմունքը:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ Վանքի մայր-եկեղեցին զուրկ է կանօնաւոր և ներդաշնակ երգեցողութիւնից, չը նայելով որ Ներսիսեան դպրոցի աշակերտներից բաղկացած մի երգեցիկ խումբ ամեն կիրակի և տօն օրերին երգում է յիշեալ եկեղեցում: Խումբը երգելու ժամանակ անդադար լսել է տալիս կամ անախորժ ռնգային (քթային) կամ կոկորդային կոշտ ու կոպիտ անմշակ ձայներ, որոնք ճաշակ ունեցող և երաժշտութեան տարրական օրէնքներին ծանօթ մարդու ականջին անտանելի են թըվում: Զարմանում ենք Ներսիսեան դպրոցի հաւկացող, զարգացած և ճաշակ ունեցող հոգաբարձուների վրա, որ նրանք անտարբեր են դէպի մի առարկայի ուսումը, որպիսին է կանօնաւոր և ներդաշնակ երգեցողութիւնը: Խմբի մէջ դժուար թէ կը գտնէք մէկը, որ ճշդութեամբ կարողանայ երգել որ և է եղանակ, փոքր ի շատէ վարժ լինի երաժշտութեան մէջ, քիչ թէ շատ ծանօթ լինի երաժշտութեան տարրական սկզբունքների և նրանց պահանջների հետ:

—

«Православное Обозрѣніе» շաբաթաթերթի № 41-ի մէջ տպուած է մի յօդուած որ ասում է հետևեալը. «Ինչպէս յայտնի է հայոց եկեղեցին մի համայնք է ներկայացնում, որը բաժանվել է յունական եկեղեցուց մի տարակուսանքի պատճառով:» Յօդուածագրի ասելով հայոց եկեղեցին պահպանել է յունական եկեղեցու ամբողջ դաւանական ուսումը և բոլոր նրա ծէսերը, միայն զանազանվում է յունական եկեղեցուց մի քանի ա-

---

անում խաղացողները: Մէկ էլ այն տեսայ, որ երկու զինված մարդիկ կանգնած են առջևս: Խաղացողներն էլ չը կարողացան թաղնվել: Եկողներն առաջ թղթերը բռնեցին: Ա՛յ, շատ լաւ արին, մտածեցի ես, գոնէ մի քանի ժամանակ գլխներս հանգարտ կը լինի: Դու մարդու սրտին նայիր է... ես ինչ էի ասում, ինչ դուրս եկաւ: Զինված մարդկանցից մէկը մօտեցաւ բարձիս, կռացաւ, երեսիս շատ մօտիկ արաւ, յետոյ ոտով կողքիս խփեց, հրամայեց «վեր կաց»: Տեղս նստեցի: Ինձ խփողը ձեռքը տարաւ, բարձիս տակիցը մի արծաթի գօտի հանեց: Ոտներս դող ընկան:

Սաղայն եկաւ, սկսեց եսասաւուլին աղաչել, պաղատել: Իմ բերանս խօսք չէր գալիս որ խօսեմ. ոտներիս դողը սիրտս էր ընկել: Աղաչանքի, բանի մօտիկ չարին, ասեցին եթէ էլ խօսէք, փողոցում երեք զինաւոր կան կանգնած, այս րօպէին կը կանչենք: Եւ մէկը շուրն բերանը տարաւ, որ չուացնի:

Բոլորը ցած իջան, ես էլ չորերս հագայ, գնացի: Այնքանը լաւ էր, որ խելքս կտրեց, գրպանիս փողը մի չորի կտորի մէջ կապած տուի Սաղային: Մեզ տարան ածեցին ոստիկանատունը:

Սա էր պակաս, որ կեանքումս առաջին անգամ տեսայ: Ամեն ժամանակ Աստուածանից խնդիրքս այն է եղել, որ ինձ դատի չը տանի դատաստան: Ոչ ոքի հետ կռիւ չեմ արել, ով որ զրկել է ինձ, խաբել է, ծեծել է, լաւ եմ, դատաստանի, պրիստաւի երես չեմ տեսել: Պատճառն որ վախում եմ: Մի մեծաւոր որ տեսնում եմ զրիչը ձեռքին, թուղթն առաջին, սիրտս դողում է: Հիմա այս ո՞րտեղ եմ, Աստուած: Աչքերս թուխպ էր պատել: Ընկերներս նստոտեցին: Դուռը փակեցին, գնացին:

Մի փոքր լամպա կար դրած պատուհանի բարձր տեղը: Պատերը կարծես ներկարարի խանութի պատեր էին, սև սև բզոճները դէս ու դէն ման էին գալիս պատի վրա: Ամենքը որ լռեցին, յատակի տակ մկները սկսեցին ծվծվալ: Երևի քաղցած էին: Այստեղ մարդ էլ կը քնի... Բաղնի մկները մարդուց ահ չունեն,մէկը մի կատուի չափ կայ: Տէր ողորմած, այն ինչ սև գիշեր էր, որ ես լուսացրի: Որ միտք էի անում թէ ինչ մարդիկ են այստեղ, այս իսկ սենեակում եղել, գլուխս շուռ էր գալիս: Մարդասպան, աւազակ, գող, քանիսը կը լինեն այս դռնով մտած:

Եւ ընկերներս դեռ հանաք էին անում, ծիծաղ էլ էր գալիս Նրանց երեսին: Ես կուչ եկած նստեցի պատուհանի անկիւնում: Մէկ էլ մտիկ արի չորս կողմս, ուզում էի իմանալ թէ այդ բանտ ասածդ ինչ բան է, հասարակ տուն է, թէ ինչ: Մէկը, կարծես, սկսեց հաստ մախաթով սիրտս ծակծակել: Աչքերս այնքան պղտորվել էին, որ այսքան ժամանակ չէի տեսել քունջում նստած անգղամին: Դա... Սահակն էր, էլի ստաբոբիկ, էլի այն կեղտոտ շորերում: Չը կարողացայ երեսին նայել, այդ սև երեսին թքել: Դա՛ չէր այս ամեն փորձանքի պատճառը, ուրիշ ո՞վ էր:

Բայց էլ ինչ թքէի: Ընկերներս էլ թուք ու մուր չը մնաց որ չը տային նրան: Ինչքան հայհոյեցին, ինչե՜ր թափեցին բերաններից: Պատասխան չը տուեց: Հիմա հասկացայ, որ այդ նզովեալ ականջը, երևի, այնպէս սովորել էր, որ հայհոյանքն էլ չէր ազդում: Մի քանի անգամ էլ գլխին տուին: Նա սկսեց բղաւել, օգնութիւն կանչել: Բայց բերանն այնպէս խցկեցին, որ ձայնը կտրվեց:

Մինչև լոյսը տեղս նստած մնացի: Օձը կծած մարդուն քուն կը գա՞ր, ինձ չեկաւ:

—

XIII

Ընկերներիս շուտ արձակեցին: Ի՞նչ էին արել նրանք, թուղթ էին խաղացել, մի գիշերվայ բանտարկութիւնն էլ բաւական էր: Բայց ինձ թողեցին: Ե՞ս ինչ էի արել: Ի հարկէ, ոչինչ: Բայց բոլորս էլ գիտէինք, որ բարձիս տակից հանած արծաթի գօտիի համար բան է սարքվել:

Արեգակը բարձրացել էր, ինձ և Սահակին կանչեցին պրիստավի մօտ: Սկսեց հարցնել: Այս անգամ լեզուս բոլորովին կապվեց, դողդողում էի: Բայց Սահակը լաւ էր խօսում: Տէր Աստուած, ինչեր լսեցի: Այդ լակոտը գնացել էր չը գիտեմ ումի հետ թուղթ խաղացել, տանուլ տուել իր շորերը (իմ առածը). յետոյ գողացել էր արծաթի քամարը և ժամացոյցը: Ասեց, ասեց, յետոյ իմ օձիքից բռնեց. ասեց թէ ես եմ սովորացրել նըրան որ գողանայ: Այսպէս պարզ, ճակատ ճակատի, այնպէս էր հաստատ խօսում, որ... Ի՞նչ ասեմ: Ասում էր ինձ համար. «այդ մարդը անգործ ման էր գալիս, ինձ գտաւ, ասեց երեխաստէր եմ, լաւ գործ չեմ ճարում, արի այսպէս արա: Ես էլ գողացայ, տուի իրան, խելքս չէր կտրում, անչափհաս եմ:»

Այսպիսի խօսքերից յետոյ իմ լեզուն էլ ինչ խօսէր: Պրիստավը հարցրեց, կարողացայ միայն ասել երկու խօսք, «սուտ է, աղա»:

—Սո՞ւտ է, ես քեզ կասեմ թէ սուտը որն է: Այսպիսի չանալակոտի հետ որ ապրել ես, մաքուր մարդ չես: Գիտես, սա իր մօր ծիծը կըտրողներից է:

Եւ մեզ էլի փակեցին: Հիմա էլ որ միտք եմ անում, չեմ կարողանում հասկանալ թէ այդ ժամանակ ինչ էր անցնում իմ գլխով: Գժվել էի թէ ինչ է, մտքս ընկել էր այս աշխարհս: Չար սատանան ասում էր՝ վեր կաց այդ շան ծնունդի վզիցը բռնիր, գիր ծնկանդ տակին, խեղդիր, լեզուն սատկացրու, որ էլ այսպէս բաներ չասի... Մէկ էլ որ խելքս գլուխս էր գալիս, ասում էի. «Սուրբ Աստուածածին, դու ինձ համբերութիւն տուր:»

Օրը մթնեց, դեռ բերանումս մի փշրանք հաց չէր գնացել: Մի կերպ աղաչեցի եասավուլներին, որ ինձ մի ուրիշ սենեակ տանեն: Շնորհակալ եմ, խօսքս կատարեցին: Սիրտս մի քիչ հանգստացաւ, պատճառն որ այն անպիտանի երեսը չէի տեսնում: Հինգ կօպէկ կար մօտս, ուղարկեցի, հաց բերին: Մի կտոր կերայ, մնացածը դէն դրի:

Սկսեցի լաւ մտածել. ինչ անեմ, ինչ խօսք խօսեմ որ ազատվեմ, բանից, գործից ընկած, այսպիսի ցաւ կը լինի: Ա՜խ, անիծվի ծնունդդ, Սահակ. քեզ ինչ էի արել, որ այս փորձանքի մէջ ձգեցիր ինձ: Բայց գիտէք, ուրիշ միտք էլ էր մտնում գլուխս: Ասում էի խեղճ Սահակն ինչ անի, ինձ նման խեղճին պէտք է առաջ գցի, որ ինքն ազատվի: Հիմա ինչ անէի: Խելքս մի բանի չէ հասնում, որ ասեմ: Մնացել է մի երդում: Չա՛. երդում, եղուց այդպէս էլ կասեմ: Դրանով հանգստացայ:

Գլխիս մէջ, կարծես, հինգ պուդանոց քար էին դրել. աչքերս իրանք իրանց փակվում էին: Անկողինս մնացել էր Սաղայի խանութում, տեսնես նրա մէջ հիմա ով է քնած: Ա՛խ, Աստուած, մենակ մարդն աշխարհումս ինչի նման է լինում: Այս մեծ քաղաքումը մի սրտացաւ մարդ չը կայ, որ ետևիցս հարցնէ, տեսնէ մեռած եմ, կենդանի եմ... Լաւ են ասել չունի ղարիբ: Շան օր է քաշում, ուրիշ ինչ անուն տանե:

Շորերս հագած ընկայ տախտի վրա ու քնեցի:

(Կը շարունակվի)

բարողութիւնների մանրամասնութիւններում, օրինակ հաղորդութեան բաժակի մէջ գինին առանց ջրի գործածելը և այլն: Ռուսաց եկեղեցական շաբաթաթերթի այդ յօդուածին կցված է և մի «հայ եպիսկոպոսի» պատկերը:

—

ԶԱՔԱԹԱԼԱՅԻՑ մեզ գրում են: Նորերումս այստեղ վախճանվել է մի տիկին: Հանգուցեալի ազգականները սովորական քելեխի փոխարէն նուիրեցին տեղիս ուսումնարանին 150 րուբլի:

—

Ցիւբերի ցիրկի ներկայացումները շարունակվում են և ամեն երեկոյ բաւական հասարակութիւն են գրաւում դէպի ցիրկը: Միայն նկատելի է մեծ միակերպութիւն ներկայացումների մէջ: Այսօր ինչպէս երէկ, երէկ ինչպէս երկու օր առաջ և այլն: Ամեն օր կրկնվում է մի և նոյն ներկայացումը: Միայն երեքշաբթի կար մի նորութիւն, այն է պ. Դօցենկօ, որ շրթունքներով, առանց որ և է գործիքի հիանալի կերպով շուացնում է և ձայնը նմանեցնում է զանազան անասունների ձայնին: Չը նայած որ պ. Ցիւբեր ամբողջ երկու ամիս կրկնում էր թէ իր աֆիշաներով և թէ տեղական ռուս լրագիրներում, որ վերանորոգել է ցիրկի շինութիւնը, բայց այսու ամենայնիւ այդ չէ երեւում: Ամեն մի չնչին անձրեւի ժամանակ սկսում այնպէս կաթել, որ հասարակութիւնը սկսում է փախչել:

—

Խմբագրութեան մէջ ստացվեցաւ պ. Սարգիս Գնունու «Ցամաքական համառօտ գիտելիք» անունով գիրքը, որ տպված է ներկայ թուիս, Վաղարշապատում. գինն է 10 կոպէկ:

—

Ներկայ նոյեմբեր ամսոյ վերջին, ինչպէս ասում է «Кавказъ» լրագիրը, տեղիս Արհեստաւորաց ուսումնարանում բացվում է կիրակնոյ դպրոց, բաւական մեծ ծրագրով: Այդ ծրագրից, որ կազմել է Արհեստաւորաց ուսումնարանի տեսուչ պ. Խարկով, երեւում է, որ կիրակնոյ ուսումնարանը իր համար նպատակ ունի Թիֆլիսում ապրող բոլոր ազգաբնակութիւններին աւանդել տարրական գիտութիւններ և թէ իր աշակերտներին զարգացնել բարոյապէս և զանազան օգտակար գիտութիւնները մատակարարել: Կիրակնոյ ուսումնարանը կը բաժանվի 4 բաժանմունքների՝ ռուսաց, հայոց, վրաց և թիւրքաց, դասաւանդութիւնը ամեն մի բաժնում կը լինի մայրենի լեզուով և մի և նոյն ժամանակ բոլոր տեղական բաժիններում աւանդվում է ռուսերէն գրել և կարդալ: Ուսումնարանի դասաւանդութիւնը կը լինի ամեն կիրակի և տօն օրերին, կը սկսվի սեպտեմբերի սկզբներին և կը շարունակվի մինչև յունիս ամիս: Ուսումնարանում աւանդվելու են՝ կրօնագիտութիւն, մայրենի լեզու, թուաբանութիւն տարրական հաշուապահութեան հետ: Ամեն կիրակի կը լինի երեք դաս, որոնցից ամեն մէկը կը տևի 50 րոպէ. դասերը կը սկսվեն ժամը 12-ին և կը վերջանան 3 ժամին կէսօրից յետոյ:

—

«Իվերիա» լրագիրը հաղորդում է, որ Գօրու գաւառի Ախալքալաք գիւղի մօտ գտնվել են նաւթի հանքեր, որոնց արդիւնագործելու համար կազմված է տեղական կալուածատէրերից մի ընկերութիւն, որ մտադրութիւն ունի Պետերբուրգ մարդ ուղարկել, որ իրանց գործին մասնակցեն փողատէր-ընկերներ: Նաւթը հետազօտում է գէօլօգ Սիմոնովիչ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Վան, 5 նոյեմբերի

Մի քանի ժամանակէ ի վեր Թիւրքաց կառավարութիւնը սկսած է աւելի լաւ վարվել իր հպատակ հայոց հետ: Պօղոս եպիսկոպոսին դէմ եղած բողոքները իրանց ազդեցութիւնն ունեցան, և Պօղոսը այժմ պաշտօնանկ եղած է և հեռացրած է Լիմ անապատի վանքը, ուր ամեն ազդեցութենէ զրկված՝ առանձնացած կը բնակի: Ուրիշ հանգամանք մ'ալ միանգամայն հաշտեցուց վանեցոց կառավարութեան կողմէն բռնած ուղղութեան հետ. այդ հանգամանքն է քիւրդաց առաջվայ ունեցած ոյժի խոպառ ոչնչացումը: Անշուշտ կառավարութիւնը հասկացած է, թէ հայոց աշխատասէր տարրը հարկաւոր է պաշտպանել անխիղճական և աւերիչ քիւրդաց տարրին դէմ. և ահա կառավարութիւնը ջնջել սկսած է քիւրդերուն, որոնց պարագլուխ եղած Շէյխ-Իբադուլլան կառավարութեան հրամանով աքսորի ղրկված է, ուր և մեռաւ. նա արդէն և անոր ընտանիքն ու կուսակցութիւնը խոպառ ցրված, ջնջված, ոչնչացած են:

Վանայ այժմեան վալի-փաշան ալ օրէ օր աւելի և աւելի ժողովրդականութիւն և սէր կը վաստակէ հայոց մէջ, իր անկողմնապահութեամբ և արդար վարմունքով: Փաշան եւրոպակիրթ և քաղաքագէտ մարդ ըլլալով, աշխատած է կատարեալ հաշտութիւն ձգել երկրիս հայոց և թրքաց տարրերուն մէջ: Փաշան կը հոգայ նմանապէս Վանայ նահանգի տնտեսական բարւօքմանը իր կարողութեան և ոյժի չափ. նա կը հոգայ ճամբաներ կառուցանելու գործին ձեռնամուխ ըլլալուն, կը հոգայ Վանի ծովը երթևեկութեան և ապրանաց տեղափոխման յարմար ճամբայ դարձնելուն, ջանալով երկու հատ մեծ շոգենաւեր կառուցանել տալ, որոնք պիտի երթևեկեն յիշեալ ծովին վրա:

Վանէն մինչև Սև ծովը մինչև այսօր ճամբորդելը կը տևէր միջա 10—12 օր, մի հանգամանք, որ կը դժուարացնէր առևտրական յարաբերութիւնները: Արդէն Տրապիզոնէն մինչև Դիարբէքիր Երզրումի վրայով շինվելի երկաթուղին նշանաւոր կերպով պիտի հեշտացնէ յարաբերութիւնները և կը նպաստէ քանի մի օրով Վանէն մինչև Սև ծովը ճամբայի կարճացնելուն: Վանէն երթալու ենք ծովով, այնուհետև հասնելու ենք ցամաքով մինչև Կարին, և Կարինէն երկաթուղիով մինչև Տրապիզոն: Ուստի ամբողջ ճամբան, երկաթուղու կառուցմանէ և Վանի ծովին վրա շոգենաւ ըլլալէն ետքը, տասն օրվան տեղ տևելու է ընդամենը 5—6 օր առ առաւելն:

Առհասարակ նոր վալիի նշանակվելէն ետքը՝ անդորրութիւն կը տիրէ այժմ Վասպուրական երկրին մէջ. Պօղոս եպիսկոպոսի օրով բանտարկեալ երիտասարդները արձակված են բանտերէն (միայն աքսորեալները դեռ ևս վերադարձուցած չեն), դպրոցները նորէն բացված են,—բայց կենտրոնական վարժարանէ,—առևտուրն աւելի կը ծաղկի: Միայն այս տարի հացի թանգութիւն ըլլալու է, վասն զի հունձը առատ չէ եղած Վասպուրականին մէջ:

Ռուսաց հիւպատոս պ. Կօլիւբակին վերադարձած է Վան, սակայն առանց ընտանեաց, որ Ռուսաստան մնացեր է: Կօլիւբակին հաշտ յարաբերութիւնը կը պահպանի Թիւրքաց կառավարութեան հետ: Անգլիացոց այժմեան հիւպատոսը, երկրի լեզուն չը գիտնալու և առանձնացած դիրք բռնելու պատճառաւ ամենևին ազդեցութիւն մը չունի կառավարութեան վրա: Արդէն Կօլիւբակինի յարաբերութիւնները տեղային կառավարութեան հետ հնչացած են Թիւրքաց լեզուին տիրապետելուն պատճառաւ, իսկ անոր ընտանիքն ալ, միշտ սերտ յարաբերութիւնը պահպանած է տեղիս հայոց ընտանիքներուն հետ, վարժ խօսելով հայերէն և գրաւելով մեզ իր սիրալիր վարմունքով:

Բողոքական և կաթօլիկ միսիօնարներու հայոց վրա ունեցած ներգործութիւնը հետզհետէ կը նուազի: Կաթօլիկները երբէք մեծ աջողութիւն ունեցած չեն մեր մէջ, իսկ ամերիկացի միսիօնարներու վարժարանները թէև կը յաճախվին երկու սեռի հայ մանուկներէ, սակայն մեր մանուկները կը գոհանան այսօր լոկ ուսմամբ և միսիօնարներու դպրոցէ դուրս գալէն ետքը, դարձեալ հայ-լուսաւորչական կը մնան:

Հօս տեղի հայ վաճառականները դժգոհ լինելով Երզրումէն, կ. Պօլսէն կամ Տրապիզոնէն այլ և այլ ապրանք բերելով, այժմ սկսած են երթալ նոյն իսկ Ռուսաստան, Մօսկվայի մանուֆակտուրայի ապրանքներն ի Վան բերելու նպատակաւ: Այդ ձեռնարկութեան մէջ աւելի մեծ շահ կուզեն վաստակել և ռուսաց մանուֆակտուրայի ապրանքներն ալ մատակարարել վանեցիներուն:

Անտարակոյս մեծ բարիք պիտի ըլլար, եթէ երկաթէ ճամբան միացունէր Վանը անդրկովկասեան սահմանին հետ, սակայն դորա իրագործմանը վրա երկար ատեն յոյս չը պիտի ունենանք: Միայն այսքան կը ցանկայինք, որ Վանի և Ռուսաստանի մէջ առևտրական կանոնաւոր և սերտ յարաբերութեանց հաստատման նպատակաւ հաղցվէր Վանէն մինչև Իգդիր խճուղի շինվելուն վրա: Արդէն մեր ամենամեծ բաղձանքն այն է, որ Վանէն մինչև Իգդիր այնպիսի մի ճամբայ շինվէր, որպիսին գոյութիւն ունի Իգդիրէն մինչև Թիֆլիս. ո և է աւելի լաւ ճամբայ,—մեր վաճառականներու կողմանէ հրաշալի, անիրագործելի, ուստի և ապարդիւն ամենջանք պիտի համարվի:

***

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Արտասահմանի հայոց լրագիրները հաղորդում են, որ Փարիզում պ. Եգնայեանի նախաձեռնութեամբ հանգանակվել է 2,000 ֆրանկ յօգուտ Զէյթունի հրկիզեալների, իսկ Մարսէյլ տէր-Սահակի ձեռքով հանգանակած է 500 ֆրանկ: Այդ երկու գումարները անմիջապէս ուղարկված են հրկիզելոց յանձնաժողովին:

—«Corresp. de l'Est» լրագրի տեղեկութիւններին նայած Միլան թագաւորը կը վերադառնայ իր մայրաքաղաքը նոյեմբերի 10/22-ին. դրանից երկու օր յետոյ թագաւորի նախագահութեամբ կը կայանայ մինիստրների առաջին խորհուրդը, որի ժամանակ կընտրվեն այն պատգամաւորները, որոնց կառավարութիւնը ուղարկում է սկուպշչինա: Արմատականները յոյս ունեն, որ թագաւորը կը նշանակէ ամենապակասը քան անգամ իրանց կուսակցութիւնից:

—Հռոմի լրագիրները հաղորդում են, որ նոյեմբերի 10-ին Աֆրիկա կուղարկվի 5,000 զօրք, նոյեմբերի 15-ին—4,000, և նոյեմբերի 20-ին նորից 4,000: Այդպիսով դեկտեմբերի սկզբին բոլոր զօրաբանակը կը գտնվի իր գործելու տեղում:

—Պապ Լևոն XIII-ի յիսնամեայ յօբելեանի տօնվելը կը կատարվի դեկտեմբերի 31-ին: Այդ օրը պատարագիչ կը լինի ինքը պապը, յունվարի 1-ին ընդունելութիւն կը լինի Վատիկանում, իսկ 2-ին կը բացվի պապի տօնի պատճառով ստացած նուէրների ցուցահանդէսը: Ասում են որ ստանալիք նուէրների գինը հասնում է 30 միլիօն ֆրանկի, 10 միլիօն փողով, իսկ 20 միլիօն զանազան առարկաներով:

—Լօնդօնից ստացած տեղեկութիւններին նայած, Մեծ-Բրիտանիայի մայրաքաղաքի դրութեան մէջ ոչինչ բարեկաւ փոփոխութիւն չէ եղած: Անգործ մնացած բանւորները շարունակում են իրանց ցոյցերը: Երկիւղ կայ, որ նոր անկարգութիւններ կը լինեն:

—Սօֆիայից հեռագրում են, որ կ. Պօլսի բուլղարական քաղաքական գործակալ Վուլկօվիչին յանձնված է, թոյլտուութիւն ստանալու պրինց Ֆերդինանդի համար գալ կ. Պօլիս և անձամբ ներկայանալ սուլթանին:

—Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ Մակեդոնիայում բուլղարացիների մէջ նկատվում են սաստիկ խռովութիւններ: Այդ պատճառով Կումանօվում, Ուսկուբում և Վէլիսում նոր ամրոցներ են շինվում: Զինուորական մինիստրի հրամանով Մակեդոնիայում գտնվող զօրագնդերը կրկին աւելացվում են: Մի և նոյն ժամանակ հրամայված է այդ զօրքերը զետեղել բոլոր փոքր ի շատէ պատերազմական նշանակութիւն ունեցող տեղերում:

—«XIX Siècle» լրագրի ասելով պրինց Ֆերդինանդ ծպտեալ կերպով գնացել է Բուդա-Պէշտ, որտեղից իր բարեկամների հետ տեսակցելուց յետոյ նա կը գնայ Բերլին: Պրինցին ուղեկցում է Նաչէվիչ:

—Ցանկօվ առաջարկել է ազգային ժողովի անդամ ընտրված իր կողմնակիցներին չը մասնակցել ժողովի նիստերին:

—Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ լուրեր են տարածվել մեծ վէզիրի հրաժարման մասին: Նրա փոխանորդ կընտրվի Ջէվդէտ-փաշան: Ով որ մեծ վէզիր լինի, մի և նոյն է, Բ. Դուռը վճռել է չը խառնվել բուլղարական գործերին:

—Գերմանիայից տեղեկութիւններ են գալիս, որ Գերմանիան ամրացնում է իր թէ արևելեան և թէ արևմտեան սահմանները:

—Փարիզից հեռագրում են, որ «Intransigeant» և արմատական կուսակցութեան մի քանի ուրիշ ամբարիշտ լրագիրները աշխատում են փողոցային ցոյցեր անելու մինիստրութեան դէմ:

—«Новое Время» լրագրի Վիեննայի թղթակիցը հեռագրում է, որ Ստամբօլօվ կռւել է Կօբուրգի իշխանի հետ: Դրա պատճառը, ինչպէս և յաճախ պատահում է ամուսինների յարաբերութիւնների մէջ, բնաւորութիւնների զանազանութիւնն է: Կօբուրգի իշխանը միապետական ձգտումներ ունի, իսկ Ստամբօլօվ դրան հակառակն է վարվում: Ստամբօլօվ ցանկանում է, որ իշխանը հետևի այն կանօնին, որ ասում է թէ թագաւորը թագաւորում է, բայց չէ կառավարում: Կռուի այդ ընդհանուր պատճառներին աւելացան և մասնաւոր պատճառներ: Իշխանը հաւան չէ ընծայում Սօֆիայի զինուորական ուսումնարանի գլխաւորին, մայոր Պետրովին, և այդ պատճառով վճռեց նշանակել նրան Ռուշչուկում բանակ դրած մի զօրաբաժնի հրամանատար: Սակայն Պետրով չէ ցանկանում թողնել իր այժմեան պաշտօնը, որովհետև դա նրա համար շատ շահաւէտ է: Ուսումնարանի գլխաւորը բացի ռոճկից, ունի կողմնակի եկամուտներ, այնպէս որ տարեկան 15,000 ֆրանկ է ստանում: Բացի դրանից, նա ձրի տուն ունի լուսաւորութեամբ և փայտով: Այդ պատճառով Պետրով չէ ուզում Ռուշչուկ տեղափոխվել, իսկ Ստամբուլօվ նրա բարեկամն է և նրան պաշտպանում է: Կօբուրգի իշխանը ասում է, թէ ինքն զօրքի հրամանատար է, ուրեմն և իրաւունք ունի իր կամքի համեմատ պաշտօններ տալ օֆիցերներին, իսկ Ստամբուլօվ պատասխանում է, թէ գահի և երկրի ապահովութեան պատասխանատուն ինքն է, և ոչ թէ իշխանը, այդ պատճառով առանց իր համաձայնութեան չէ կարելի զօրքի մէջ նշանաւոր փոփոխութիւններ մտցնել:

—Ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողներին, գեներալ Կաֆարէլի գործը զբաղեցնում է մինչև այժմ թէ ամբողջ Ֆրանսիայի և թէ Եւրոպայի մամուլը: Ֆրանսիական լրագիրները այն համոզմանն են հասել թէ ժամանակ է վերջապէս մոռանալ այդ խայտառակութիւնը և մտածել ուրիշ կարևոր խնդիրների մասին: «Journal des Débats» լրագիրը ասում է, որ երկիրը պահանջում է ունենալ հաստատակամ և համերաշխ մի մինիստրութիւն և համոզում է Ֆրանսիայի առաջին մինիստր Րուվիէին միայն մի քանի անհրաժեշտ փոփոխութիւններ անել մինիստրութեան մէջ: Հանրապետական ուրիշ լրագիրներ նոյնպէս յորդորում են մինիստրութեանը ցոյց տալ միապետականներին, թէ հանրապետութիւնն դեռ ևս բաւական զօրեղ է: «République Francaise» լրագիրը առաջարկում է պատերազմական մինիստրութեան վարչութիւնը յանձնել մինչև անգամ ոչ-զինուորական անձին, որովհետև դրանով միայն կարող է խաղաղութիւնը հաստատվել փառասէր գեներալների մէջ:

—Կլեմանսօի օրգան «Justice» լրագիրը ասում է, թէ պատուաւոր լէգիօնի շքանշանը պէտք է զինուորական ծառայութեան համար միայն տալ, որպէս այդ սովորութիւնը կար շքանշան սահմանելու ժամանակ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս օրերս երկու անգլիացի գրազ եկան մի Ցեռի Վիկ անունով սափրիչի վերաբերմամբ: Վիկը պէտք էր մի ժամվայ միջոցին սափրէր քսան հոգու: Միստեր Վիկ ոչ թէ միայն այդքան մարդու ազատեց նրանց երեսի բուսականութիւնից, այլ նա արեց աւելի շատ. նա սափրեց 59 րոպէ 53 վայրկեանում եօթանասուն եօթ հոգի: Առաջին քառորդ ժամում պատուելի Ֆիգարօն սափրեց 21 հոգի, երկրորդ քառորդում՝ 14, երրորդում—19 և վերջապէս վերջին քառորդում նա երիտասարդացրեց 23 հոգի: Եւ սափրվողներից ոչ մէկին էլ ամենափոքր վէրք անգամ նա չը պատճառեց: Աւելորդ է ասել, որ ճարպիկ սափրիչը այդ օպերացիայից յետոյ վարձատրվեցաւ բուռն ծափահարութիւններով հասարակութիւնից, և թէ նրա անունը, որպէս զարմանալի ածիլողի, տարածվել է այժմ մինչև անգամ Միացեալ-Նահանգների սահմաններից դուրս: Հետաքրքիր է այստեղ այն անձանց քաջութիւնը, որոնք իրանց դէմքերը դրել էին միստեր Վիկի ածելիի ներգործութեան տակ և աւելի ծիծաղելին այն է, որ նոյն պարոնների մէջ միտք է ծագել թոյլ տալ Վիկին ածիլել նրանց կապված աչքերով: Բայց միստեր Վիկ ընդունել է այդ առաջարկութիւնը:

* * *

Հազիւ թէ մինչև այժմ պատահած լինի, որ որ և է քաղաքի քաղաքագլուխը երեխայ ծնի: Մի այդպիսի հազուագիւտ դէպքով կարող է պարծենալ Կանզասում (Ամերիկա) գտնվող Արագոնիա քաղաքը: Այդտեղ քաղաքագլխի պաշտօնը կատարում է մի կին, որ այս օրերս երեխայ ծընեց:

* * *

Ժիւլ Սիմօն, Ֆերդինանդ Լեսէպս, Լէօն Սէ, Կարնօ, Դիւց Մօնժ, Րօյ, Մարինօնի, Ցրանշան և Մալարս մի ուղերձ են հրատարակել, որ ուղղած է բարեգործական հիմնարկութիւնների համաշխարհային ժողովի անդամներին: Այդ ուղերձի մէջ այն ամեն անձինք, որոնք հետաքրքրվում են բարեգործութիւնով, հրաւիրվում են Փարիզ 1889 թուականի յուլիսի սկզբներին ժողովի նիստերին, և խնդրվում է ուղարկել թէ պատմական, թէ ստատիստիկական և թէ ուրիշ տեղեկութիւններ բարեգործական հիմնարկութիւնների վերաբերմամբ, ինչ մասնագիտութեան էլ որ նրանք պատկանում լինեն: Ժողովի մշտական կազմակերպութիւնը, բացի վերոյիշեալ ֆրանսիական նահանգներից, կազմած է և 30 այլազգի պատուաւոր նա-

խաղաղներից, և 60 փոխ-նախագահներից, 420 պլաղղի և 300 ֆրանսիացի անդամներից: Ժողովի բոլոր այս ներկայացուցիչները բաժանվում են 19 եւրոպական, 5 ամերիկական, երկու աւստրիական և մի ասիական պետութիւնների մէջ:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 հոկտեմբերի: Լրագիրները տեղեկացնում են, որ աչքի առաջ ունենալով հեռայնել աղի արդիւնագործութեան մէջ առաջ եկած ճգնաժամը, պետական կալուածների մինիստրը ներկայացրեց պետական խորհրդին մի օրինագիծ, որի զօրութեամբ առանց յատուկ թոյլատւութեան այսուհետև չեն կարող մշակվել թէ աղի աղբիւրները, և թէ աղահանքերը, չեն կարող նմանապէս հիմնվել աղի նոր արդիւնագործութիւններ ծովի ջրից աղ դուրս բերելու նպատակով: Աղի արդիւնաբերութիւնը ենթարկվում է հանքային տուրքին, $1/2$ կոպէկից մինչև 7 կոպէկի չափով, իւրաքանչիւր պուդից, նայելով տեղի դիրքին:

ԼՕՆԴՕՆ, 20 հոկտեմբերի: Միդչլտօնի ապէլացիական դատարանը վաւերացրեց Օ'Բրիէնի մասին վճիռը, որով նա դատապարտւում է երեք ամսվայ բանտարկութեան: Օ'Բրիէնի բարեկամները բողոքեցին և տեղի ունեցաւ ընդհարում պօլիցիայի հետ: Օ'Բրիէն բանտարկված է: Համախոհների ժողովի մի այլ անդամի, Կօկսի դէմ, դատ է բացված, նրա մասնակցութեան համար ազգային լիգայի անդամների ժողովի մէջ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 հոկտեմբերի: Հրատարակված է հետևեալ Բարձրագոյն հրամանը. ընդունել որպէս կանոն որ Ս. Վլադիմիրի 4-որդ աստիճանի պատւանշանը ոչ-ազնուական դասակարգի անձանց շնորհելու ժամանակ, այն դէպքում միայն շնորհվի, եթէ այն անձը ծառայած է եղել զինուորական, կամ քաղաքացիական աստիճաններում ոչ պակաս քան 20 տարի և ունի արդէն Ս. Աննայի պատւանշանը 2-որդ աստիճանի:—Մեծ իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրօվիչ իր Ամուսնու հետ ուղևորվեցան դէպի Սկերնեվիցա:

ԲԵԼԳՐԱԴ, 20 հոկտեմբերի: Սկուպշչինայի մէջ կառավարութեան ձեռքով նշանակված անդամները ընտրված են հաւասարապէս ազատամիտ և արմատական շրջաններից: Այդ հանգամանքը աւելի էլ սերտ կապերով կապեց երկու կուսակցութիւնները:

ՓԱՐԻԶ, 20 հոկտեմբերի: Լըսէպս յայտնեց դիտութիւնների ակադէմիայում, որ Պանամեան ջրանցքի բացումը կայանալու է 1890 թւի փետրվարի 3-ին:

ՀՌՕՄ, 20 հոկտեմբերի: Մասօվայից հաղորդում են որ անգլիական լիազօրները գնում են Նեգուսի մօտ, որպէս զի բանակցութիւններ սկսեն իտալիան Աբիսինիայի հետ հաշտեցնելու մասին:

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ, 20 հոկտեմբերի: Պատերազմական մինիստրը պահանջեց ազգային ժողովից 6 միլիօնի գումարը ամրութիւնների համար:

ԼՕՆԴՕՆ, 21 հոկտեմբերի: Հասարակաց աշխատանքների մինիստրութիւնը, որին հոկտեմբերի 16-ին անգործ մնացած բանւորների պատգամաւորութիւնը դիմել է, պարապմունք պահանջելով, երէկ պատասխանեց, որ ինքն չունի օրինական իրաւունք գործ տալ, բացի այնպիսի աշխատանքներից, որոնք կատարվում են պարլամենտի հրամանով, հասարակաց օգտի տեսակէտից:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ.

Հոկտեմբերի 20-ին

Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ	$21^1/_2$		պէնս.
— — Համբուրգի վրա —	$181^1/_2$		պֆ.
— — Փարիզի վրա —	$226^1/_2$		սան.
Ոսկի — արժէ — հինը —	»	—	կ.
— — — — նորը	8 »	96	»
Մաքսային կուպօններ — . .	178 »	75	»
Արծաթ — — — . . .	1 »	30	»
Բօրսային զեղչօնտներ — . .	$5^3/_4$ և »	$7^0/_0$	»
Պետակ. բանկ. $5^0/_0$ տոմս 1-ին շրջանի	99 »	50	»
— — — — 2-րդ —	98 »	50	»
— — — — 3-րդ —	98 »	50	»
— — — — 4-րդ —	98 »	50	»
— — — — 5-րդ —	98 »	50	»
— — — — 6-րդ —	— »	—	»
Արևելեան $5^0/_0$ փոխառութ. 1-ին շրջ.	97 »	37	»
— — 2-րդ —	97 »	37	»
— — 3-րդ —	97 »	37	»
Ներքին $5^0/_0$ առաջին փոխառութ.	272 »	75	»
— երկրորդ —	246 »	—	»
$5^1/_2{}^0/_0$ րէնտա	102 »	—	»
Ոսկեայ րէնտա.	193 »	—	»
Եօթերորդ կօնսօլիդած փոխառութիւն.	163 »	—	»
Նոր երկաթուղային րէնտա . . .	98 »	37	»
$5^0/_0$ գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ.	168 »	—	»
Գրաւ. թղ. Ազնու. բանկի . . .	98 »	—	»
$5^1/_2{}^0/_0$ գրաւական թղթեր Խերսոնի կալուած, բանկի.	98 »	62	»
$6^0/_0$ գրաւակ. թղ. Խարկօվի կալ. բան.	101 »	50	»
— — Պօլտավայի— —	101 »	—	»
— — Պետ.Տուլսկ.— —	101 »	—	»
— — Կիեվի — —	101 »	50	»
— — Մօսկվայի — —	102 »	—	»
— — Բեսարաբ. Տավր.—	100 »	25	»
— — Նիժ. Սամար. —	102 »	—	»
— — Վիլնայի —	102 »	—	»
— — Թիֆլիսի—27 և 43 տ. —	»	—	»
— — Քութայիսի-18 և 43 տ. —	«	—	»
Վօլժսկօ-Կամսկի բանկի ակցիաները	723 »	—	»
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	262 »	—	»
Րիբինսկ-Վօլօգօվի ընկ.	85 »	25	»
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.	94 »	37	»
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ .	95 »	25	»
Օդէսայի — — .	94 »	25	»
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ. .	— »	—	»
Նոր փոխառութիւն.	83 »	—	»

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը թոյլ է:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԻՇԽԱՆ Կ. ԲԷԲՈՒԹԵԱՆԻ ԵՒ ԱԲԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

(ժամանակաւոր գրասենեակ «Կենտրօնական գրավաճառանոցում» Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, տուն Միրիմանովի):

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1888 ԹՒԻՆ,

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼԻ ԲՈԼՈՐ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

որոնք լոյս են տեսնում թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ.

1—1

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԻՄԵՐԷԹԻ ՀԱՅՈՑ ԿՈՆՍԻՍՏՈՐԻԱՅԻ ԱՏԵՆԻ մէջ նշանակած է աճուրդ 28-ին սոյն հոկտեմբեր ամսոյ, առանց կրկնաճուրդի, կապալով տալու համար էջմիածնապատկան երկու յարկեայ տունն, որ գտնվում է Սեմենովսկի փողոցի վրա 9-րորդ մասումը Թիֆլիս քաղաքի:

Անդամ կոնսիստորիայի Ներսէս աւագ քահանայ Աբովեանց:

1—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.

Չորեքշաբթի, հոկտեմբերի 28-ին, ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ (MINGRÉLIE) շոգենաւը, նաւապետ ԺԻԲՈՒԷՆ (GIBOIN) դուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզօն, Օրդու, Սամսօն, Կ. Պօլիս և Մարսէյլ: Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում պ. Գարանիօնին և Թիֆլիսում պ. Րէնօին, նախկին Արծրունի գալլերէաւմ, № 103.

4—4

ВЫСОЧАЙШЕ Утвержденное Кавказское Товарищество торговли аптекарскими товарами въ Тифлисѣ (Графская ул., домъ бывш. Шабурова).

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՂԱՏԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ:

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ, կովկասեան և արտասահմանեան, այս գարնանը շիշերի մէջ նոր առնված ՑԵՑԻՑ ԵՒ ՄԻՋԱՏՆԵՐԻՑ ՊԱՀՊԱՆՈՂ ՄԻՋՈՑՆԵՐ, Նաւթալին, քամֆորա, ցեց ոչնչացնող հեղուկ, Պարսկական և Դալմաթիայի փոշի, և Բուրէլի անթեմ կոչված բոյսը:

ՕԴԸ ՄԱՔՐԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ պրօֆէսօր ԿԻՏՏԱՐԱՅԻ, կարբօլացրած փոշի երկաթի արճասպով, որպէս ամենալաւ միջոց անմաքրութեան տեղերը խտակելու համար, կարբօլեան թթւուտ, մաքրված և չը մաքրված տեսակից, խլորային կիր, ծծումբ, երկաթի արճասպ և Մարգանեցի կրկնաթթւուտ:

71—100 (Հ.)

ՊՐՕՎԻԶՕՐ Ա. ՇՏԷԽԷՐԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

ԱՏԱՄՆԵՐԻ ՑԱՒԻ ԵՒ ՓՉԱՆԱԼՈՒ ԴԷՄ

ՊՕԴՕԼԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԴՂ ԿԱԹԻԼՆԵՐ 80 ԿՕՊ.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՕԿԱՅԻՆԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱՅԻՆ ԷԼԻԿՍԻՐ 80 ԿՕՊ.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԱՏԱՄՆԱՅԻՆ ՓՈՇԻ 30 ԿՕՊ.

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ. ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ կովկասեան դեղավաճառատան, և պ. պ. Շահպարոնեանցի, Մակկէրի, Սէնչիկօվսկու և Ագմուրօվի դեղատներում. ԲԱԳՈՒԻ մէջ՝ Բէկկէրի մօտ, ՔՈՒԹԱՅԻՍՈՒՄ՝ Կօկօչևվի մօտ, ՍՏԱՎՐՕՊՕԼՈՒՄ Բրօխնօցկու մօտ և ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐՈՒՄ:

(Հ.)

Hotel Nemecki Edmunda Dziechcinskiego, Warszava, Ulica Dluga, № 31.

(Нѣмецкая гостинница Эдмунда Дзехцинскаго, въ Варшавѣ, Долгая улица, № 31).

Պ. Էդմունդ Դզեխցինսկու «ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑԸ» Վարշավայում, գտնվում է քաղաքի կենտրօնում, գլխաւոր կառավարչական ատեանների, թատրօնների և առևտրական կենտրօնական տեղերի մօտ:

90 սենեակներ, 30 կոպէկից մինչև 3 րուբլի օրական գնով: Րէստօրան և քաղցրեղէնների խանութ: Ճաշը 30 կոպէկից մինչև 1 րուբլի: Կառքեր և դիլիժաններ դէպի բոլոր երկաթուղիները: Կառքերի վարձը չատ էժան:

Գրագարան և օտար լրագիրներ՝ ձրիապէս հիւրերի համար: «ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑԸ», որ յաճախված է բազմաթիւ հիւրերով Թիֆլիսից և նրա շրջականերից, ստանում է այդ հիւրերի համար հայոց «ՄՇԱԿ» լրագիրը:

(Հ).

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

Զ ա փ ա ւ ո ր վ ա ր ձ ա տ ր ո ւ թ ե ա մ բ յանձն է առնում պատրաստել երեխաներին միջնակարգ ուսումնարանների ստորին դասատների համար: Հասցէի համար դիմել „Մշակի“ խմբագրութեանը:

15—15

EXPORTATION-IMPORTATION

CONSTANTIN P. CHÉHIANTZ

MILAN (ITALIE)

Կոնստանտին Պ. ՇԻԵԱՆՑԻ առևտրական գրասենեակը լինելով ՄԻԼԱՆ, և ունենալով ուղղակի յարաբերութիւններ Իտալիայի, Շվէյցարիայի և Ֆրանսիայի ֆաբրիկաների հետ, կընդունի յանձնարարութեամբ ապրանքներ ծախելու համար հետևեալները՝ մետաքս, բօժօժ, մետաքսի և բօժօժի մնացորդք, բուրդ, բամբակ, ցորենեղէն, նաւթ և ընդհանրապէս կովկասեան միւս ամեն տեսակ ապրանքները, որոնք ծախվում են Եւրօպայում: Յանձնարարութեամբ կընդունի դարձեալ առնել Եւրօպայի ամեն տեսակ ապրանքներ Կովկասի համար: Ամբողջ ապրանքները ստանալուց աժան և ձեռնտու պայմաններով փող կը տայ ի հաշիւ. մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել այս հասցէով. Monsieur Constantin P. Chéhiantz, № 18, Via Lauro, Milan, (Italie МИЛАНЪ (Италія).

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆՑԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ա մ ե ն օ ր

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՌՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.

Կ ի ն - բ ժ ի շ կ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ 11—12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.

ԲԷՆԿԼԷՎՍԿԻ—11—12 ժ. ականջների, կոկորդի, սիֆիլիսի և ատամների ց.

Ա. ԳՈՒՐԿՕ—12—1 ժ. աչքի, ներքին և մանկական ց.

ԱՐՏԵՄԻԵՎ—12—1 ժ. երեքշաբթի և ուրբաթ, կանանց ց.

ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց. ամեն օր, բացի երեքշաբթի և ուրբաթ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ԶԱԵՎՍԿԻ—5—7 ժ. ջղային ց. և էլէկտրօ-տերապիա.

ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց ց.

Հիւանդանոցումն է մ ա ն կ ա բ ա ր ձ ո ւ հ ի Մ օ զ ե ր:

Վճար—50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար համաձայնութեամբ: Մշտական անկողիններ.

Հիւանդանոցի փոխ-վերատեսուչ ՌՈՒԴԿՕՎՍԿԻ

ԲԻՒ ԽԱՐԴԻ գնուեր մեծ ընտրութեամբ, կէյներ և կաշիներ նրանց համար, ծախվում են ճախարակագործ վարպետ (տօկար) Վ. ԴԱՎԼԻԿՕՎՍԿՈՒ մօտ, ՕԴԷՍԱՅՈՒՄ, տուն Շվարցի, Կրասնի պէրէուլօկ, № 3.

8—10 (Հ)